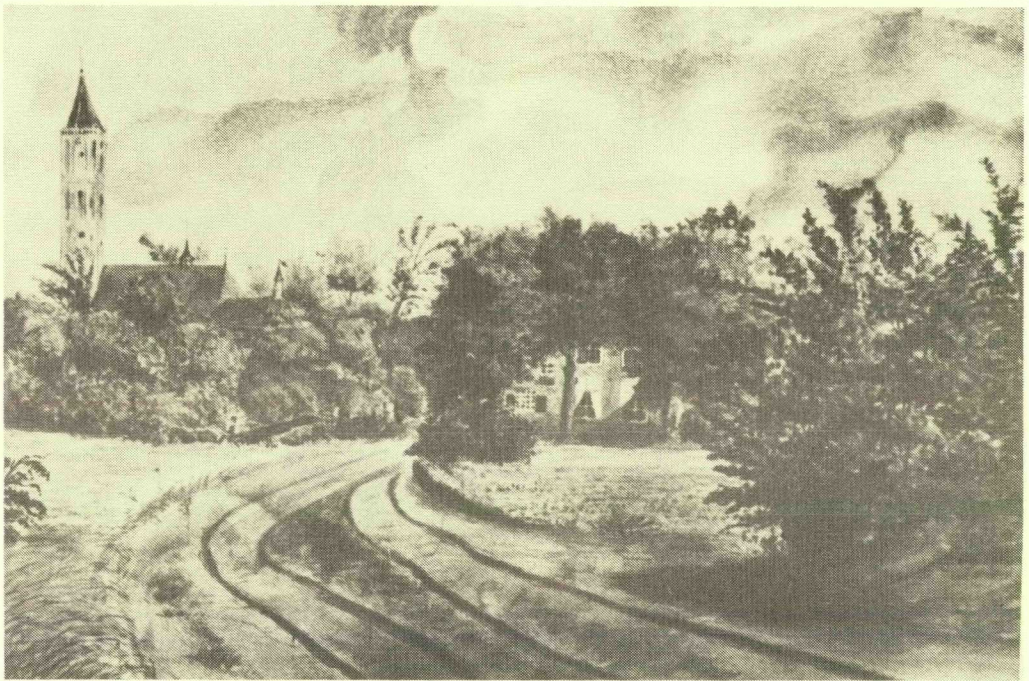


# VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE „HISTORISCHE VERENIGING SOEST“



8e jaargang nr. 1 - zomer 1987

**Foto omslag**

**Gezicht op Ned. Herv. Kerk en Pastorie  
Aquarel van Mej. O.J.W. van Beusekom (1855)**

foto Prentencabinet

Historische Vereniging Soest  
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur:

Voorzitter	:	P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris	:	Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest
Penningmeester	:	J.Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden	:	P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest A.J. van den Dijssel, Lange Brinkweg 11, Soest J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest W. Schimmel, Bosstraat 25, Soest G. Staalenhoef, Aalsmeerweg 32 III, Amsterdam
Redactie	:	P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving	:	F. Elsman, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,- per jaar.

Betaling is mogelijk op:

de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,  
nummer 54.59.21.8.

dan wel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te  
Soest, rekeningnummer 3599.02.235. (Giro van de bank 212775)

## EEN NIEUWE JAARGANG VAN "VAN ZOYS TOT SOEST"

Hierbij het eerste nummer van de achtste jaargang en daarom ook een nieuwe afbeelding op de omslag. De foto die wij daarvoor hebben gekozen, is gemaakt van een waterverftekening van 1855.

Deze is afkomstig uit de boedel van Dominee Bos en ons door de familie ter beschikking gesteld.

"Gooi dat ding maar weg", was er door iemand gezegd, maar gelukkig is dat niet gebeurd. Het was wel een erg verformfaaid stuk dat ook door vocht veel had geleden, maar onze heer Huizinga heeft er toch maar een mooie foto van gemaakt.

Een heel oud plaatje van Soest, toen er van fotografie nog geen sprake was. Nu dus een foto uit het Prentencabinet.

Ds. Bos heeft eigenhandig bij de aquarel het volgende geschreven:

De Pastorie der Nederd. Herv. Gemeente Soest, getekend door Mejjuffrouw Ottolina Jacoba Wilhelmina van Beusekom, ten jare 1855.

De tekenares heeft getekend vanaf de plaats waar nu de Olijkeweg begint. U ziet dus de Kerkstraat die toen nog niet bestraat was, een breed, dubbel karrenspoor. Het huis Kerkstraat no. 17, thans bewoond door de familie Hilhorst, was nog niet gebouwd. Dat huis dateert van ca. 1870.

Wanneer u goed kijkt, ziet u tegenover de pastorie een paard en wagen rijden. Dat zou dan op de huidige Neerweg moeten zijn en dat zou inhouden dat de huidige "Boerderij 't Hoogje" nog niet gebouwd was in 1855. Fantasie of werkelijkheid?

Redactie

## JAARVERSLAG OVER 1986

### Ledenbestand

Het aantal leden is gelukkig in 1986 weer iets gestegen.

Per 1 januari 1986 stonden er 202 leden ingeschreven en tijdens het jaar gaven zich nog 16 personen op als lid. Echter zijn er wegens overlijden en bedanken om diverse redenen 9 namen van de lijst afgevoerd, zodat per 31 december 1986 het ledental 209 bedroeg.

### Bestuurssamenstelling

In het afgelopen verenigingsjaar is het bestuur uitgebreid van 7 tot 9 personen. Benoemd werden nl. mevr. E.M. Stolwijk, die het secretariaat op zich heeft genomen en de heer J.Th. v.d. Putten die als penningmeester fungeert. Beide functies werden tot nu toe vervuld door de heer P.J. van den Breemer, die nu de redactie van "Van Zoys tot Soest" op zich heeft genomen.

### Ledenvergadering

Op 11 maart 1986 werd de algemene jaarvergadering gehouden in "Gebouw Credo", bezocht door 40 leden.

De jaarstukken over 1985 werden behandeld en goedgekeurd. De contributie voor 1986 werd ongewijzigd vastgesteld op f 30,- per jaar (verenigingen f 75,-). De aftredende bestuursleden P.J. van den Breemer, A.J. van de Dijssel en W.C.J.M. Peeters werden bij acclamatie herkozen. Na de vergadering werd door de heer Dr. J.G.C.A. Briels op boeiende wijze verteld over de Gouden Eeuw en de invloed van de Zuid Nederlandse immigranten in de noordelijke Nederlanden.

### Werkgroep Genealogie

Iedere 2 maanden komt deze groep in de Oudheidkamer bijeen; er worden diverse onderwerpen besproken en onderling gegevens uitgewisseld. De families van Logtenstein en Kuijer hadden extra veel belangstelling.

### Werkgroep Karakteristiek Soest

In samenwerking met de Stichting Oud Soest werden er diverse tentoonstellingen georganiseerd in de Oudheidkamer.

### Periodiek "Van Zoys tot Soest"

Wederom verschenen in dit verenigingsjaar 4 nummers van ons blad "Van Zoys tot Soest". Dank zijn wij verschuldigd aan de leden die hun bijdrage leverden in de vorm van aangeboden copy, aan de verzorgers van het typewerk, de lay-out, de correctie en aan de vrijwilligers die het blad bij de leden hebben bezorgd.

### Overige activiteiten

1 Keer in de 2 maanden werd er een bijeenkomst belegd in de Oudheidkamer waar diverse interessante onderwerpen aan de orde zijn geweest. We zijn het jaar begonnen met een Nieuwjaarsreceptie met daarop aansluitend een dia-presentatie van de heer A. v.d. Dijssel over het ontstaan en het wel en wee van de Oudheidkamer. Verder heeft de heer Haanstra gesproken over het archief van de gemeente Soest, de heer B. van Os over de straatnamen van Soest en de heer R. Bleydenstein over de samenstelling van een monumentenlijst voor Soest waaraan de Historische Vereniging zoveel mogelijk medewerking zal verlenen.

Mét de werkgroep genealogie is er dus in principe iedere tweede dinsdag van de maand een bijeenkomst van de Hist. Ver. Soest. De verschillende avonden worden in iedere uitgave van "Van Zoys tot Soest" middels een bijsluiter bekend gemaakt.

Tevens heeft de H.V. Soest in 1986 besloten om de Historische Opocht te adopteren die gehouden zal worden in het kader van "Het Landjuweel" (op zaterdag 22 augustus 1987). De Historische Vereniging heeft hiervoor een commissie aangesteld.

## **HET GAESBEEKS GERECHT**

**Soest 135 jaar onder de Heren van Abcoude en Gaesbeek**

Het Groot Gaesbeeker Gilde of Sint Aechten Schuttersgilde van Soest, kortweg genaamd het Groot Gaesbeeker Gilde, is sinds 1970 aangesloten bij de Kring van Schuttersgilden "Land van Cuyk", een van de zes

gildekringen waaruit de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden is opgebouwd. Als zodanig heeft het Groot Gaesbeeker Gilde, hoewel Soest niet is gelegen in het gebied van het oude hertogdom Brabant, van genoemde federatie toestemming verkregen een Landjuweel te organiseren.

Het gilde van Soest ontleent zijn naam aan Heer Jacob Gaesbeek, eens beleend met grote delen van Soest. Hij had ook een versterkt huis in Soest.

Belangrijker nog is dat hij vele jaren het dagelijks bestuur en beheer voerde over bijna geheel Soest, en dus met recht Heer van Soest kan worden genoemd.

Hoewel het geboortjaar van Jacob van Gaesbeek niet exact bekend is, moet dit omstreeks 1387 zijn geweest. Het gilde heeft daarom gemeend in zijn teerjaar 1987 - het gilde teert om de vier jaar - het 600ste geboortjaar van zijn oprichter en grote beschermheer, tevens Heer van Soest, luisterrijk te moeten vieren.



foto Prentencabinet

Het wapen van Jacob van Gaesbeek in 1434

Blijkens de leenregisters van de Sint Paulusabdij te Utrecht was rond 1400 Soest opgedeeld in 21 hoeven en een aantal gemeenschappelijke gronden. Een hoeve was een eenheid van bouw-, weide- en veengronden, waarop door de horige voor zijn heer een landbouwbedrijf werd uitgeoefend. Dikwijls behoorde daartoe een aandeel in het ge-

bruik van de gemeenschappelijke grond. In later tijden zien wij ook splitsing van hoeven en samenvoeging van delen van verschillende hoeven.

Ingevolge de schenkingsakte van het jaar 1028 van bisschop Ansfridus, het oudste document waarin Soest wordt genoemd, behoorden 14 hoeven "inter villas Hese en Sous" aan de Benedictijner abdij op de Hohorst of Heiligenberg bij Amersfoort. De abdij verhuisde in 1050 naar Utrecht en is verder bekend als de Sint Paulusabdij. Zes hoeven, waarschijnlijk gelegen in de Birk, waren oorspronkelijk van de abdij van Elten en later eigendom van de graaf van Holland. Mogelijkerwijs verkreeg de graaf deze hoeven in het jaar 1280, toen ook het uitgestrekte Gooiland van de abdij overging aan de graaf van Holland.

Een hoeve, gelegen in het huidige Soestdijk, verbleef bij de bisschop van Utrecht. Op een bepaald moment zien wij dat de Heer van Gaesbeek beleend is met een halve hoeve van de Sint Paulusabdij en met een halve hoeve van de graaf van Holland. Ongetwijfeld heeft hij echter nog meer gronden in Soest in bezit gehad, in het bijzonder in de omgeving van de huidige Kerkebuurt, het oudste centrum van onze gemeente, waar ook zijn "huis" stond.

Na de verplaatsing van de Benedictijnerabdij van de Hohorst naar Utrecht droeg de abdij het dagelijks beheer van haar bezittingen op aan het adellijk geslacht Lokhorst. Voor de betaling van de tins, de schuldplichtigheden van horigen, resideerde de abdij te Emiclaer in Hoogland.

De horigen van de hoeven van de graaf van Holland moesten jaarlijks hun tinsverplichting aan de graaf voldoen onder de linde op het kerkhof te Baarn.

In een brief van het jaar 1325 wordt door de Sint Paulusabdij het dagelijks beheer van haar hoeven te Soest, het dagelijks gerecht van Soest en Hees, beleend aan de Abcoudes. Deze verleibrief verschaft ons uitgebreide inlichtingen over de verhoudingen tussen de abdij, haar vertegenwoordiger in Soest en haar horigen:

Int eersten dat ic, myn erfname off myn richter te Zoes en te Hese over gheen eyghendom van hoire goetshuys hofgoede en sulen sitten bider buren ten wair by 's abts wille off en wair litteken dair off hadde van der abt. Ende die dan eyghendom van den goede heeft ontfanen dien salmen setten in des abts tinsbrief van Emiclaer mit twivoldighen tinse.

Voort so sellen die van Zoes en van Hese die des goetshuys hofgoet hebbe haer tynden van Zoes en van Hese mannen tot Utrecht in hair goetshuys en leveren op haer corenhuys. En die van Emiclaer die het goetshuys hofgoet hebben sellen hun pacht van den hove tot Emiclaer mannen tot Hese. En die van Zoes en die van Hese sellen voorseyden pacht voort mannen en brengen tot Utrecht binnen haer convent op haer corenhuys. Ende dan sal men hen geven hair provende alser vanouts gelegen is.

Uit de eerste passage spreekt de vrees dat schout en buren - er waren toen nog geen schepenen - zullen beslissen over het goed van de abdij. In de tweede passage blijkt dat de horigen verplicht waren vrachtdiensten te verrichten.

Betaling werd hiervoor niet gegeven. Men kreeg in Utrecht een maal eten.

Hij die met het dagelijks gerecht was beleend en de door hem aange-  
stelde schout moesten zorgen voor de ordehandhaving en de nakoming  
door de horigen van hun verplichtingen.

In 1390 geeft bisschop Frederik van Blankenheim toestemming aan de  
abt de horigheidsverhouding van de hoeven om te zetten in een leen-  
verhouding. De daarvan gehouden leenregisters geven een goed inzicht  
in de vroegere geschiedenis van Soest.

Naast het gerecht van de Sint Paulusabdij wat in 1325 werd beleend  
aan Zweder van Abcoude, kende Soest nog het Frankenhoeffs gerecht,  
hetwelk aan de bisschop van Utrecht toebehoorde. Dit betrof echter  
alleen Vrancke hoeve, de hoeve van de bisschop zelf.

Nergens komt men een verwijzing tegen naar een dagelijks gerecht  
over de hoeven van de graaf van Holland. Met een grote mate van ze-  
kerheid mogen wij veronderstellen, dat de graaf het dagelijks ge-  
recht over zijn hoeven, mogelijk reeds vóór 1325, heeft beleend  
aan de Heer van Abcoude.

Na de belening aan de Abcoudes van het gerecht van de Sint Paulus-  
abdij zijn beide gerechten administratief samengevoegd, waarna zij  
in 1459 na het overlijden van Jacob van Gaesbeek geheel en al zijn  
overgegaan aan de bisschop van Utrecht.

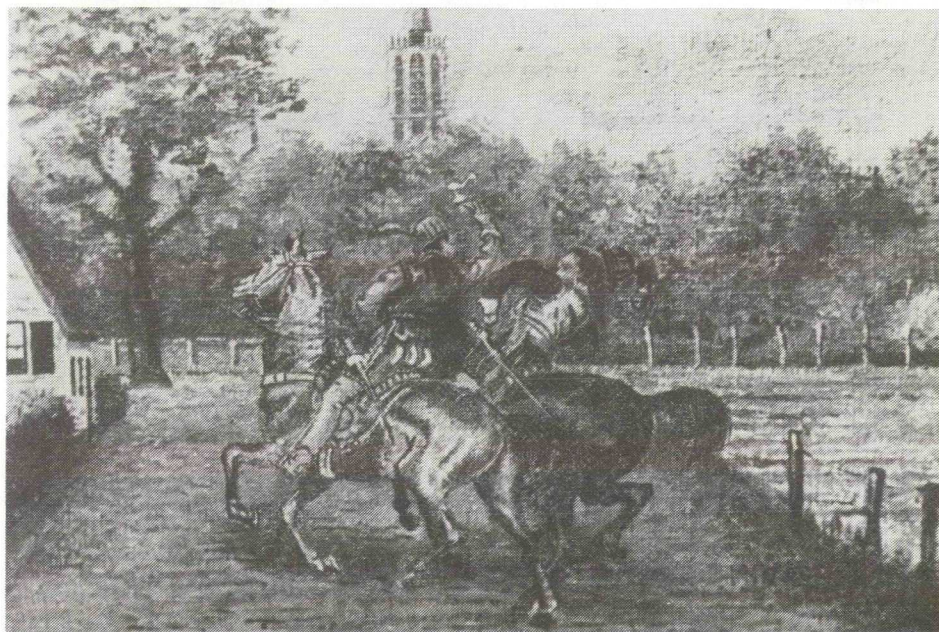


foto Prentencabinet

De twist tussen Jacob van Gaesbeek en zijn zoon (Fantasie-schilderij)

Het dagelijks bestuur van Soest en Hees was op deze wijze vanaf 1325  
tot 1459 bijna geheel bij de Heren van Abcoude, achtereenvolgens  
Zweder van Abcoude en Wijk bij Duurstede, gestorven 1347, zijn zoon

Gijsbrecht, overleden in 1397, vervolgens diens zoon Zweder, vanaf 1356 Heer van Gaesbeek, gestorven in 1400 en tenslotte Jacob van Gaesbeek, gestorven in 1459.

Blijkens de 'Costumen en Usantiën' van Soest waren er in 1569, dus een eeuw na de dood van Jacob van Gaesbeek, nog drie gerechten in Soest: een leengerecht en twee dagelijkse gerechten. Het leengerecht was het leengerecht van de Sint Paulusabdij op grond van de akte van 1390.

Het ene dagelijks gerecht werd 'Gaesbeeks gerecht' genaamd. Dit gaat terug tot het jaar 1325, het jaar waarin de Abcoudes werden belast met de behartiging van de belangen van de Sint Paulusabdij. Zij verzorgden zoals eerder gezegd ook de belangen van de graaf van Holland.

Het tweede dagelijks gerecht was het Franckenhoeffs gerecht. Dit werd bediend door de schout van Leusden, waar de bisschop van Utrecht een gerecht had en beliep slechts de hoeve van de bisschop. Dit laatste gerecht was in 1569 in onbruik geraakt, waarschijnlijk omdat in 1459 de rechten van de Heer van Gaesbeek waren overgegaan op de bisschop en deze van toen af aan een gerecht in Soest zelf bezat.

Ruim een eeuw na de dood van Jacob van Gaesbeek spreekt men nog van het Gaesbeeks gerecht en wordt dit door toedoen van de Spaanse overheerser uitgeroepen tot het centraal gerecht van Soest.

Men sprak niet van het Abcoudes gerecht, maar van het Gaesbeeks gerecht. Dit mag gezien worden als een duidelijke aanwijzing van de grote invloed in Soest van in het bijzonder Jacob van Gaesbeek, die meer dan vijftig jaar het dagelijks bestuur van Soest behartigde. Zijn naam bleef verbonden aan het Soester gilde, maar jammer genoeg werd de vroegere Gaesbeecker steeg omgedoopt in Eemstraat.

(Uitgave Comité Landjuweel Soest 1987).

## DE BUNT EN OMGEVING OMSTREEKS 1900 II. door W.H.A. Klein

Ongeveer waar nu de Dr. 's Jacobstraat is, was een pad naar de boerderij van Hendrik van der Grift (35). Toen diens zoon Willem, die bij de PUEM werkte, ging trouwen, kocht deze in 1920 van zijn vader een stuk grond aan de Ossendamweg naast het Mollenkerkhof. Hij liet daarop toen een huis bouwen (36) dat als huisnummer 2a kreeg. Het Mollenkerkhof (37) had nl. nr. 2 en nummer 4 was reeds uitgegeven. Met bezorging op nummer 2 heeft de postbode het zeker niet druk gehad! Bijgaande foto van 1930, geeft een goed beeld van deze kleine begraafplaats, die binnenmaats ongeveer 4 x 5 meter was. Los er van heeft nog een lijkenhuisje gestaan dat al lang geleden afgebroken werd.

Vermoed wordt dat het oorspronkelijk aangelegd is om terechtgestelden te begraven. In latere jaren, aan het einde van de vorige en begin van deze eeuw, werden er drenkelingen uit de Eem, zelfmoordenaars en zwervers begraven. De laatste die er begraven werd was een verdronken vrouw die in 1923 bij de Kleine Melm in het riet gevonden werd. Daar niet achterhaald kon worden wie zij was, sprak men van Riet van de Melm. Voorheen was er een poortje in de muur met twee openslaande deuren. Toen die deuren verrot waren, werd besloten de opening dicht te metselen.



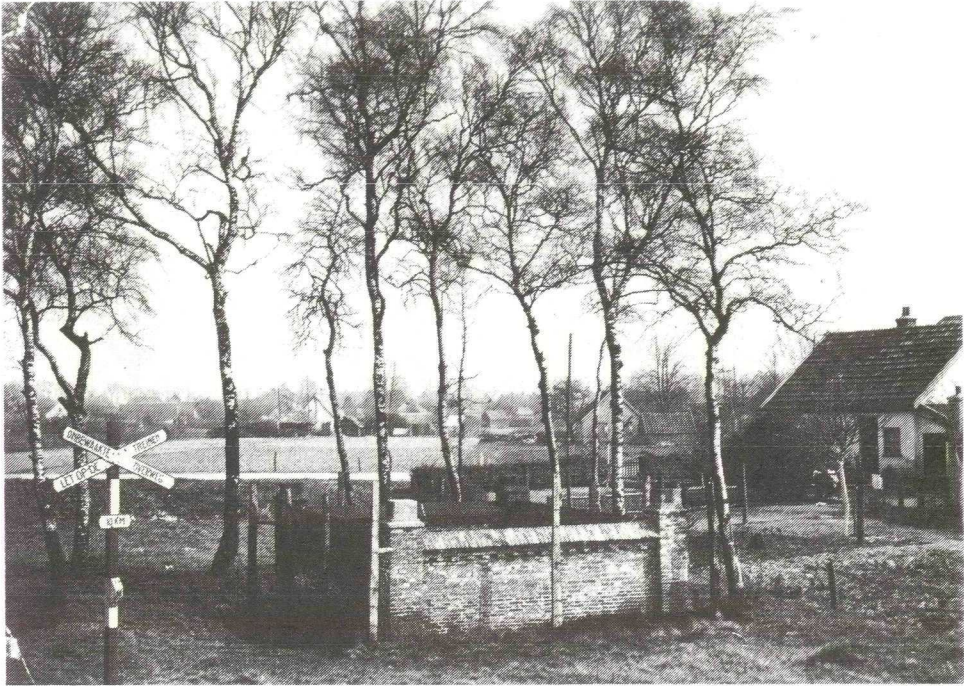


foto Soester Courant

### Het Mollenkerkhof - 1930

In november 1986 kwam het Mollenkerkhof in het nieuws, toen bij graafwerkzaamheden beenderen gevonden werden op de plaats waar het gelegen had. Door de heer J.A. Bijl, verbonden aan het ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek), werd ter plaatse een onderzoek ingesteld. Hieruit bleek dat de recentere begravingen in kisten geschieden.

Van de oudere begravingen werden losse botten en een schedel gevonden.

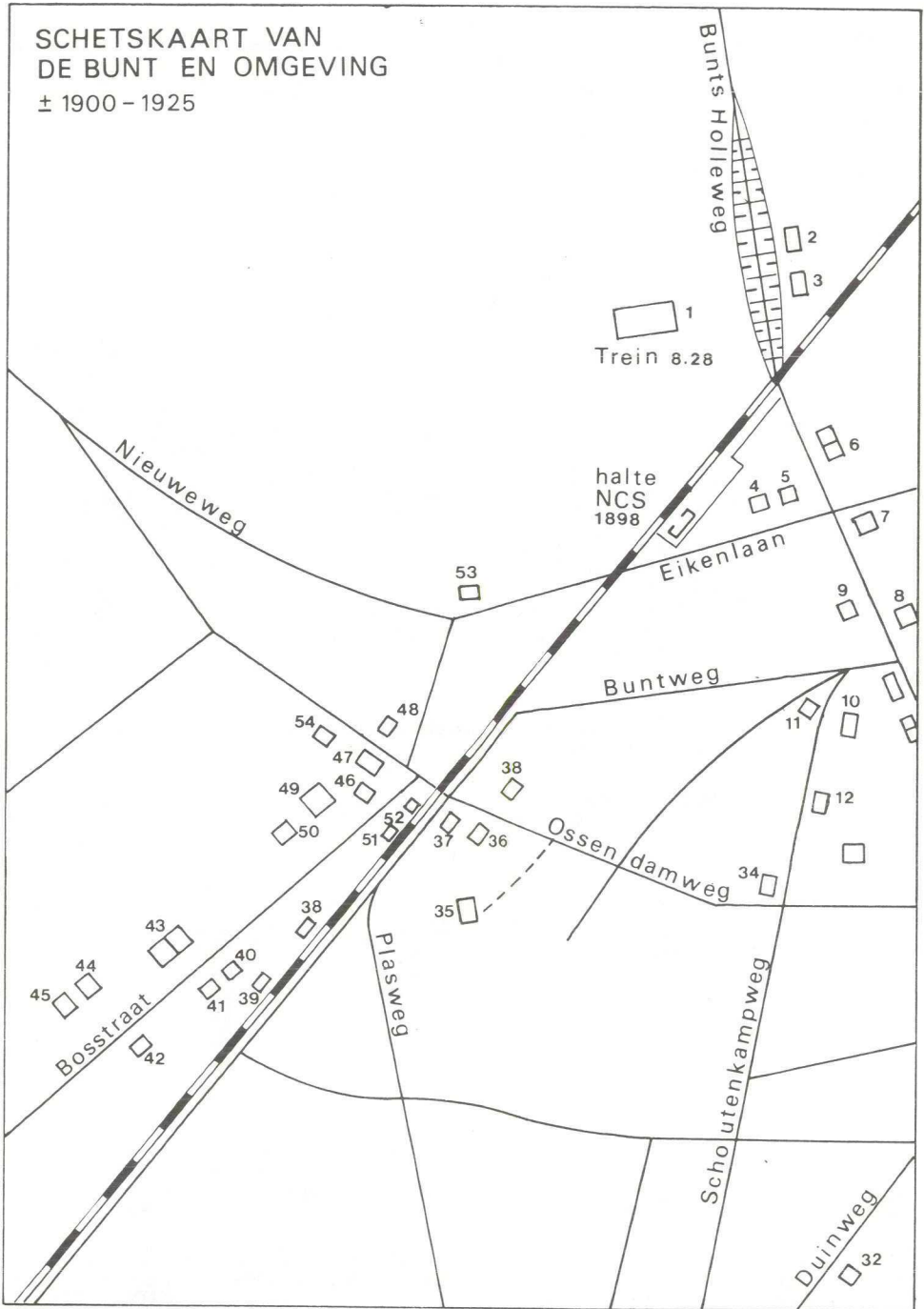
De kistbegravingen wijzen op NO-ZW situering met de hoofdeinden steeds naar de muur en meestal op ongeveer 80 cm diepte. Ongeveer 1946-47 waren de muren zo vervallen, dat tot sloop besloten werd. Verkoop van de handgevormde stenen dekte de kosten ruim. Daar in verband met de wettelijke voorschriften de begraafplaats nog niet opgeruimd mocht worden, werd er toen een ligusterhaag met een prikkeldraadomheining omheen geplaatst. Bij de aanleg van de Kastanje-laan werd het terrein opgehoogd met ruim 1 meter zand.

De jongens uit de buurt gingen er graag "spoken" om voorbijgangers angst aan te jagen.

Ten aanzien van de naam is de overlevering in Soest, dat toen de muur gereed was de arbeiders een dode mol vonden en deze binnen de muur begroeven, opmerkend: "zo, de eerste mol is hier begraven". Volgens het Etymologisch woordenboek stamt het woord "mollen" uit het bargoens en betekent "doden". Waarschijnlijk komt het uit de zigeunertaal: mulo - dood.

Op de foto is rechts het huis van W. van der Grift (36) en daar achter het huis van Teus van 't Klooster te zien (38), een broer van de kruidenier aan de "Koude Hoek".

SCHETSKAART VAN  
DE BUNT EN OMGEVING  
± 1900 - 1925



Links, tussen het Mollenkerkhof en het spoor, loopt een sintelweg in het verlengde van de Buntweg, aan de overzijde van de Ossendamweg. Deze sintelweg is het begin van de Plasweg, die oorspronkelijk liep op de plaats waar nu de spoorlijn ligt.

De weg dankt zijn naam aan het boerderijtje "de Plas" dat aan het einde van deze weg, midden op de heide, lag. Hier woonde Garth Egberts, bijgenaamd "Garth van de Plas".

Om de akkers te beschutten tegen het dekzand van de duinen, werden zij aan elke zijde door een bosje beschermd, zoals duidelijk uit de topografische kaart blijkt.

Ten aanzien van een veenplas, waar de weg naar genoemd zou zijn, kan vermeld worden dat dit deel van de Soesterduinen volgens de ontvangen informatie zeer rijk was aan vennetjes, waar o.a. gentiaan en zonedauw groeide. Door verlaging van het grondwaterpeil, veroorzaakt door de drinkwaterwinning, verdwenen vele vennetjes en de daarbij behorende flora en fauna.

De wandeling voert ons nu over de spoorbaan van de NCS, die in de beschreven periode nog onbewaakt was zoals de meeste spoorovergangen. Er gebeurden daar dan ook nogal eens ongelukken, zoals wij lazen in het artikel van de heer Veenstra. Ook deze overgang eiste zijn slachtoffer; het was een militair van Soesterberg, die op zijn motorfiets in botsing kwam met de trein, waardoor zijn beide benen door de trein verbrijzeld werden. Zijn verloofde, die achterop zat, werd weggeslingerd. Zij bracht het er levend af, hij overleed aan zijn verwondingen.

Na de spoorbaan is links de Zwarteweg, door sommigen ook Boschweg genoemd, daar deze voerde naar het "Gemeente bosje" aan het einde van de weg. Thans heet de weg sinds 1931 Bosstraat, naar Ds. Bos, Nederlands Hervormd predikant te Soest van 1847-1892.

Het deel van de Bosstraat voorbij de den Blietkiaan heette voorheen de "Koudhoornweg", daar deze uitkwam bij de boerderij "Koudhoorn" (zie top. kaart). Deze boerderij was een van de oudste boerderijen van dit gebied. De oorsprong er van ligt in de verkaveling van het Heeser en het Soesterveen door de Paulus Abdij in 1399. Bij de loting werd deze eerste hoefslag toegewezen aan Jacob Lieboert met zijn gezellen (zie artikel "Hees" 5de jaarg. nr. 3). Van de kaart met de tiend-plichtige hoeven van Hoog en Laag Hees van 1898 blijkt dat toen de heer de Beer deze hoeve exploiteerde (zie ook eerdergenoemd art. "Hees").

Thans maakt dit gedeelte van Laag Hees deel uit van het landgoed Pijnenburg. De familie Insinger, eigenaar van het landgoed Pijnenburg, kocht nl. in 1865 het merendeel van de gronden van Laag Hees. Een ander stuk langs de Wieksloterweg is gekocht door Natuur Monumenten en heet thans "Op Hees".

We gaan weer terug naar het begin van de huidige Bosstraat en ontmoeten dan de volgende bewoners in de strook tussen de spoorbaan en de Bosstraat, dus links:

het Sigarenwinkeltje van Staring (52), met direct er naast het huis van de familie Visser (51). Dan volgen tegen het spoor liggend (vroeger de Plasweg zoals wij zagen) de woningen van de Bree (38) en Middelman (39). Aan de Bosstraat tegenover "Vredenhof", waarover later meer, van Asch (40) en Camper (41). Iets verder, tegenover de weg naar de Engendaalschool, fam. Donselaar (42). Deze verhuurde kamers o.a. aan Belgische vluchtelingen in de periode 1914-18. Achter hun huis waren noodwoningen, waar o.a. woonden: Strumpel, Piet Klein en Knoops. Deze noodwoningen werden in 1930 afgebroken.

Na de woning van Donselaar begon toen het "Gemeente bosje" dat zich uitstreckte tot aan het begin van de Koudhoornweg.

Rechts van de weg ligt het gebied Engendaal. In 1908 kocht Lodewijk van Mierop een strook grond langs de weg van ongeveer 17 ha met o.a. de boerderij "Olde Terp". Hij liet er woningen bouwen voor zichzelf en gelijk gestemden, de stichting van de "Rein Leven Beweging".

Lodewijk van Mierop had nl. een groot kapitaal geërfd van zijn vader, doch was overtuigd anti-kapitalist.

Nu wilde hij dat geld ten goede laten komen aan anderen die met hem een betere leefgemeenschap wilden stichten.

De beweging was actief en zette zich in voor: de geheelonthoudersbond, de vegetarische beweging, de anti-rookbond, de kinderbond en de anti-vivisectiebeweging. Als een der eersten sloot zich Felix Ortt bij hem aan. Deze was tot die tijd particulier secretaris van Mevrouw van der Hucht, bestuurslid van de "Kinderbond". De heer Ortt werd belast met het uitwerken van de ideeën en het verzorgen van publicaties hierover. Om deze geschriften te drukken sloot zich nog een groot idealist bij hen aan, t.w. de heer Littooy.

Deze had een vaste aanstelling bij de Staatsdrukkerij en hij gaf dit verzekerde bestaan op om actief te zijn voor zijn idealen. Deze drie hadden de leiding van de beweging, het waren markante figuren, met een lange baard, puriteinen die een spartaanse leefwijze voorstonden. De families van Mierop en Ortt woonden in het begin op "de Vredehof", thans Bosstraat 12 en 14 (43). De familie Littooy vestigde zich op Bosstraat 20, de Leeuwerik.

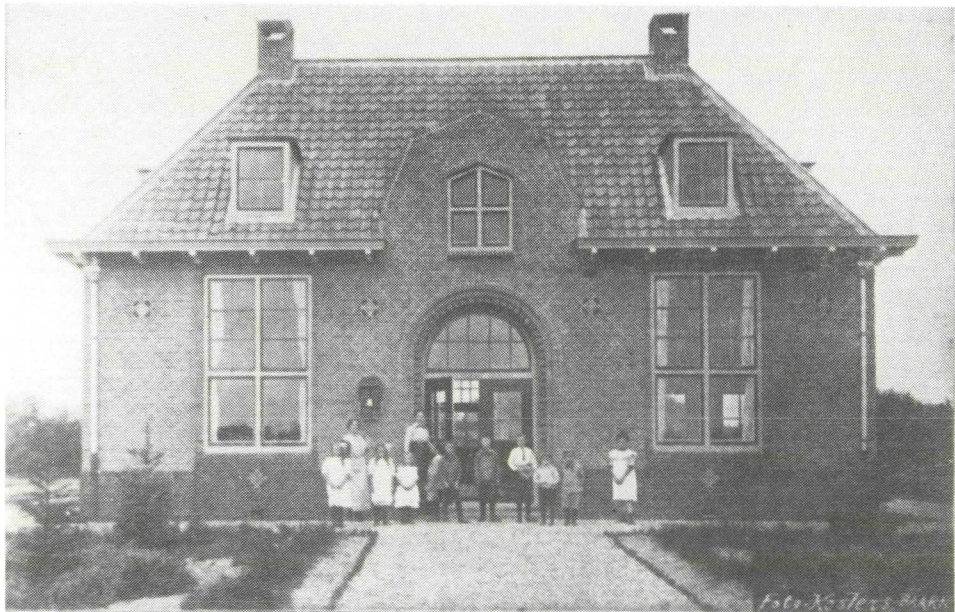


foto Archief Gemeente Soest

Engendaalschool aan de Bosstraat

Tussen deze woningen werd in opdracht van van Mierop door de aanne-mer van Donselaar de Engendaalschool, met er naast een internaat, gebouwd (45). In 1913 begon de school onder leiding van Juffrouw

Telders. Het is uit deze beginperiode dat de bijgaande foto stamt. De leerkrachten van de school waren verplicht vegetariërs, geheelonthouders en niet-rokers. Het was een school op humanitaire grondslag.

Haar opvolger werd Meester A. van Asselt. In 1923 verhuisde de school naar het gebouw van de oude Nijverheidsschool op de Eng, waar nu de Openbare Bibliotheek is. Na het overlijden van Mevrouw van der Hucht kreeg de school een groot legaat. Hierdoor kon een nieuw schoolgebouw betrokken worden en wel aan de Paulus Potterlaan. Vanwege dit legaat werd toen de naam veranderd in "van der Hucht school". Thans is deze school aan de Valeriaanstraat gevestigd. Deze school is het enige tastbare wat er van de "Rein Leven Beweging" over is.

De exploitatie van de bezittingen van de beweging werden ondergebracht in de Stichting "Christargia". Hiertoe behoorde de reeds genoemde boerderij "Olde Terpe" gelegen op de hoek van de Ossendamweg (thans Nieuweweg) en de Zwarteweg. Deze boerderij werd bewoond door de familie van Asselt. Boven de stal was de zolder tot woning ingericht en daar woonde de familie Hebbenaar. Naast de boerderij aan de Ossendamweg was een groenteteelt en fruitkwekerij bedrijf met een sterilisatiegebouw, waar de oogsten geweekt werden.

De beheerder en zijn gezin woonden aan de Nieuweweg (53) in huize "Beukenhage". Hij was een volgeling van de "Rein Leven Beweging" en verlangde van echtgenote en kinderen dat zij zich aan de regels van deze beweging hielden. Zijn zoon kon zich maar moeilijk hierin schikken en liet zich daarom gaarne uitnodigen als op een der boerderijtjes geslacht was, om dan van een heerlijke vleesmaaltijd te genieten. In de oogsttijd verschaftte het sterilisatiegebouw werkgelegenheid aan vrouwen en meisjes uit de omgeving, met het schoonmaken en snijden van groenten en fruit. Ook konden zij kanterellen zoeken in het eikenhakhout in de omgeving en verkopen voor de weck. Deze paddestoelsoort kwam toen nog veel voor in het Soester eikenhakhout. Hoofd van dit weckbedrijf was Juffrouw Kraaikamp, oudste dochter van boer Kraaikamp aan de Soesterbergsestraat. Helaas kon dit bedrijf niet rendabel gemaakt worden en ging het in 1915 failliet. Eén van de belangrijkste medewerkers was de heer Werkhoven. Een goed vakman, die na dit faillissement in de buurt een eigen kwekerij begon, doch al spoedig verhuisde naar de hoek van de Engweg en de Lange Brinkweg. Dit bedrijf is ondertussen flink uitgebreid en nog steeds in bezit van de familie Werkhoven.

Naast het sterilisatiegebouw stond een identieke woning (54) als die van de familie Littooy waar de familie Duyzen woonde, die voorheen het tuinbouwbedrijf beheerde.

Tegenover de genoemde gebouwen was een klein fruitteeltbedrijf "Pomona" (48).

Tussen de "Olde Terpe" en "Vredeshof" was een terrein dat niet tot Christargia behoorde. Hierop werd in 1908 in opdracht van Mevrouw Lambrechts-Vos een villa gebouwd die de naam kreeg van "Malva Hoeve" (49). De informatie is niet duidelijk, doch het schijnt dat Mevrouw Lambrechts pas later in de Malvahoeve kwam wonen en deze eerst verhuurd heeft aan Titsia van der Tuuk, schrijfster en vertaalster. Die woonde er met haar vriendin, Bisschop-Rozegaarde. Van Mevrouw Lambrechts dient nog vermeld dat zij schrijfster van kinderboeken was en ook enkele kinderliedjes op haar naam heeft.

Na Mevrouw Lambrechts en haar echtgenoot hebben op de Malvahoeve nog gewoon Mevrouw Lulofs en daarna nog Ds. Tours. Hierna is het een tehuis voor zwakzinnigen geworden. Voor hen is later nieuwbouw gepleegd aan de Birkstraat en verhuisde de naam Malvahoeve mee daarheen.

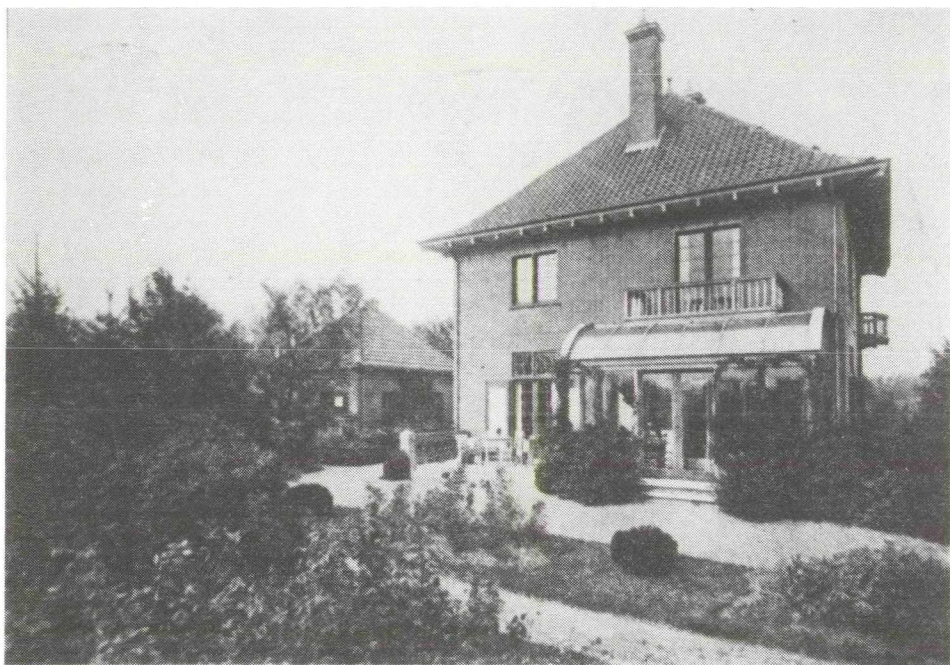


foto Archief Gemeente Soest

### Malvahoeve in 1916

Op het terrein van Crhistargia, naast de Malvahoeve, werd een huisje gebouwd voor het echtpaar Houtman-Van der Es, toen deze zich bij de beweging aansloot (50), in 1928.

De beweging floreerde echter niet. In 1920 verhuisde de familie van Mierop naar Arnhem, waarna de heer van Mierop nog enkele jaren in Zwitserland filosofie ging studeren. De familie Ortt verhuisde ook, doch bleef in Soest.

Hun huis (43) (huisnr. 14) werd verhuurd aan Rinke Tolman die geen volgeling van de beweging was. In 43 (huisnr. 12) werd de boekhandel gevestigd.

De beweging viel geleidelijk aan uiteen en werd tenslotte opgeheven. De heer Littooy exploiteerde de drukkerij en bracht deze tenslotte over naar Soesterberg, waar zij nog bestaat.

Hiermede zijn wij aan het einde van onze wandeling in en om de Bunt. Hartelijk dank aan allen die zo vriendelijk en bereidwillig waren de gegevens te verstrekken om het begin van deze eeuw in de Bunt te doen herleven. Evenals bij de voorgaande artikelen worden reacties ter verbetering en aanvulling zeer op prijs gesteld. Deze zullen worden gebundeld en in een volgend nummer van ons blad worden opgenomen.

Bij het kaartje op blz. 1 van nummer 4, 7e jaargang is per abuis de volgende tekst vergeten

"Deel top. kaart 427, situatie 1905, met toestemming Top. Dienst".

## OPENBARE VERKOPING

Onderstaande unieke aankondiging uit het jaar 1907 werd ons ter hand gesteld door ons lid, de heer A. Veenendaal uit Amersfoort. Wanneer er iemand is die nadere gegevens kan verstrekken over "het Ziekenhuis in het Hart", of over de perceelsnamen "Het Hol" en "De Bijl" of "De Ploegschaar", wij houden ons aanbevolen.

Redactie

# OPENBARE VERKOOPIING

VAN

# HUIS MET GROND, TUINGROND EN LANDERIJEN TE SOEST.



*De Notaris H. W. Prillewitz* TE SOEST,

zal op DINS DAG 19 November 1907, voormiddags 10½ uur in het Logement „de Koophandel” van den Heer SCHALKX te Soest

**publiek verkoopen onder Soest :**

**a. voor de Gemeente :**

- Perc. 1. Een HUIS, gemerkt C 143, bevattende 2 kamers, keuken, kelder, bijkeuken, zolder en hok, bestemd geweest tot Ziekenhuis, met grond, in het Hart, tusschen den Engweg en den Veenhuizerweg, groot 8,68 Aren.  
Dagelijks te zien : sleutel bij G. Hoppenbrouwer ernaast.

**b. voor de erven den heer E. J. Ruijper :**

- Perc. 2. Een voor kweekerij uitnemend geschikten TUIN, bij het beste gedeelte van den Rijksstraatweg, achter den Heer van Gelder en Wed. Sukkel, beplant met de beste gewassen, voorzien van hechte broeibakken, schuur, koelbak, waterleiding, met flinken afsluitbaren uitweg, groot 19,90 Aren.  
Dagelijks te zien : sleutel bij W. Dijkman.

**c. voor de erven den heer E. J. Ueenendaal :**

- Perc. 3. Een perc. BOUWLAND, bij het beste gedeelte van den Rijksstraatweg, tegen den Eng, genaamd „Het Hol”, achter het eigendom van „Mariëburgh, strekkend langs Anth. van Logtenstein e. s., tot C. Wantenaar, groot 1.40.42 H. A.  
Verhuurd tot het voetpad aan T. van Roomen voor f 6,90 en daarover aan H. van Schadewijk voor f 42 per jaar.
- Perc. 4. Een perc. BOUWLAND, naast perc. 3 genaamd „Het Hol”, achter J. Fokken, strekkend langs Wed. W. van Roomen tot H. Z. Koopmanschap, groot 0.95.90 H. A.  
Verhuurd tot het voetpad aan H. van Schadewijk voor f 18 en daarover aan Gebrs. Haks voor f 18 per jaar.  
Perc. 3 en 4 worden afzonderlijk en in massa geveild.
- Perc. 5. Een perc. BOUWLAND, op den Eng aan den Molenweg nabij den Molen van J. W. Smits, genaamd „de Molenhoek” tusschen P. Hilhorst Rz. tot Wed. G. v. d. Bremer e. s., groot 0.67.30 H. A.  
Verhuurd aan J. Jansen voor f 16,45 per jaar.
- Perc. 6. Een perc. BOUWLAND alsvoren, schuin tegenover perc. 5, genaamd „de Bijl”, tusschen Wed. S. Knoppers, groot 0.49.80 H. A.  
Verhuurd aan Bouwman voor f 7 per jaar.
- Perc. 7. Een perc. BOUWLAND, genaamd „de Bijl”, strekkend van perc. 6 zuidwaarts tusschen Wed. S. Knoppers en M. van Hofslot tot de Enghenbergsteeg, groot 1.74.70 H. A.  
Ten deele verhuurd aan W. Verward voor f 10, en aan Kijnderdijk voor f 10, per jaar, en ten deele onverhuurd.  
Perc. 6 en 7 worden afzonderlijk en in massa geveild.
- Perc. 8. Een perc. BOUWLAND, op den Eng aan den Molenweg, ten Oosten van perc. 5, voorbij het Schapenhok, tusschen C. v. d. Bremer Jz. en M. van Hofslot tot den Lokaalspoorweg, groot 28.50 Aren.
- Perc. 9. Een perc. BOUWLAND, aan den Enghenbergsteeg, ten Oosten van perceel 7, tusschen de R. K. Armen en Corns. Kok e. s., tot Wilhs. van Logtenstein, groot 40,10 Aren.  
Verhuurd aan E. J. v. d. Flier voor f 14 per jaar.
- Perc. 10. Een perc. BOUWLAND, aan het holle gedeelte der schapendrift, genaamd „de Ploegschaar”, tusschen P. v. d. Bremer Johz. en Wed. A. van Hofslot e. s., groot 41,70 Aren.  
Verhuurd aan Aart van Doorn voor f 15 per jaar.

**Hanvaarding na betaling der Koopenningen op 31 December 1907.**

Nadere inlichtingen te bekomen ten Kantore van Notaris PRILLEVITZ te Soest.



## DE INSTELLING VAN DE COMMISSIE VAN WELDADIGHEID

Willem Frederik George Lodewijk, Prins van Oranje, onze latere Koning Willem de Tweede, was al op heel jeugdige leeftijd opperbevelhebber van ons nationale leger.

Geboren in 1792, leefde hij tijdens de Franse overheersing in ballingschap in Engeland en in Duitsland (1795-1813).

Hij was meer krijgsman dan staatsman en in 1815 wordt hij beroemd als "de held van Waterloo". De troepen van Napoleon worden bij Quatrebras verslagen, mede door zijn strategische bekwaamheid en moed. Nederland is dankbaar, want de pas verworven vrijheid (1813) is zeker gesteld en er wordt te Soestdijk, aan het einde van de laan tegenover het Paleis een gedenknaald opgericht als blijvende herinnering aan de heldendaden van onze geliefde Prins Willem.

Maar de gevierde Prins krijgt nog meer. Het dankbare Nederland schenkt hem "Het domein van Soestdijk, in bewoonbare staat en gemeubileerd". Het Paleis wordt geheel gerestaureerd en met twee vleugels uitgebreid.

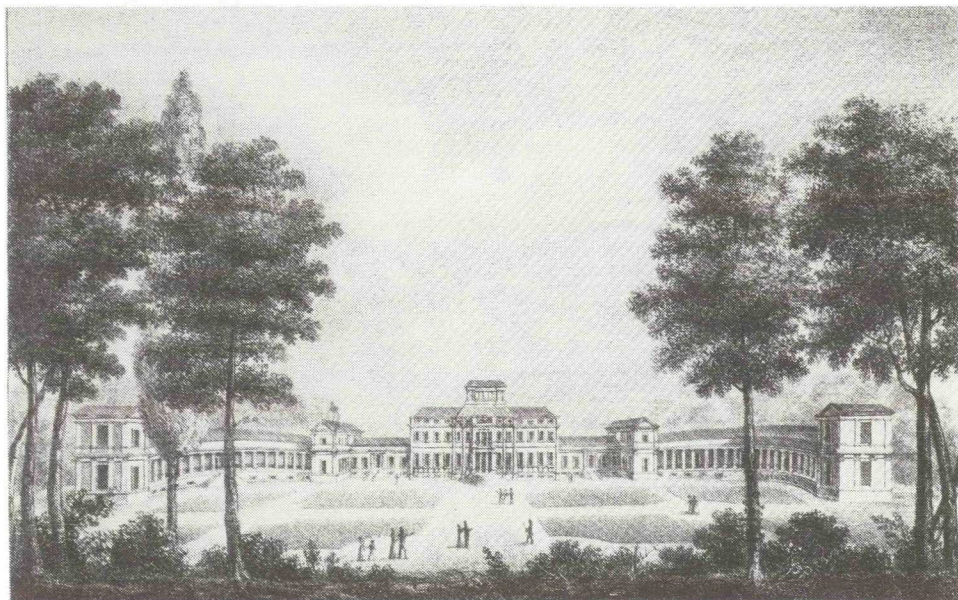


foto Prentencabinet

**Paleis Soestdijk in 1818 - met twee vleugels uitgebreid**

In 1816 treedt Prins Willem in St. Petersburg in het huwelijk met de Russische Prinses Anna Paulowna en op 21 Mei 1818 betrekken zij het geheel vernieuwde Paleis Soestdijk.

Al op 16 Juni 1818 wordt door de nieuwe bewoners van het paleis en in Baarn en in Soest een Commissie benoemd, die opdracht krijgt bepaalde sommen geld door het Prinselijk Paar ter beschikking gesteld, te beheren en te besteden voor de behoeftigen uit de beide dorpen. De tekst van deze "Instelling van de Commissie van weldadigheid" laten wij hieronder volgen.

Redactie.

Alzoo wij door het daarstellen eener inrichting van weldadigheid in de beide gemeentens van Baarn en Zoest het heilzaam oogmerk trachten te bereiken om niet alleen door het verleenen van onderstand van allerlei aart in de behoeften der nootleidende Ingezetenen tot deze beide Dorpen behoorende te voorzien, maar ook om door het geven van werk het uitdeelen van Levensmiddelen het toebrengen van nodige hulp ingeval van ziekten als anderzints de armoede te voorkomen het bedelen te beletten en algemeen welvaart in goede zeden te verspreiden.

Zoo zijn wij voornemens jaarlijks eene zekere somme gelds tot dit doeleinde af te zonderen welkers beheering wij zullen toevertrouwen aan een in elk dezer beide Gemeentens daartoe door ons te benoemene Commissie die hunne werkzaamheden zullen moeten inrichten en regelen naar aanleiding in de navolgende voorschriften opgegeven.

Instructie voor de Heeren de Commissie zullende uitmaken ter bestuuring der gelden hetwelke wij jaarlijks zullen bestemmen ter ondersteuning van de behoeftigen en noodlijdende van alle Godsdienstige gezindheden welke als ingezetenen der beide Dorpen Baarn en Soest bekend en opgeschreven staat

### **1st Hoofdstuk**

#### **Art. 1**

De Commissie zal op een geschikte plaats een magazijn aanleggen tot het gereed hebben van kleding stukken van eerste noodzakelijkheid zoowel voor mannen, vrouwen als kinderen als ook van wolle Dekens Matrassen Stroo-zakken Lakens etc. bijzonderlijk bestemd voor behoeftige kraamvrouwen zieken of door andere toevallen als door bekomene wonden etc. aan hunne Legersteeden gebondene kranken/welke stukken alle zooveel mogelijk van een bijzonder merk zullen voorzien zijn/mitsgaders van Brand, Aardappelen meel of brood en verdere Levensmiddelen om die voor niets of een verminderde prijs naar den aart der behoeften voornamelijk gedurende het winter Saisoen uit te deelen van welke aankoop en uitdeelingen behoorlijk Register zal worden gehouden.

#### **Art. 2**

In het zooveel mogelijk verschaffen van werk aan de behoeftigen zoo door het spinnen wolkammen naaijen van Hembden breijen van kousen klompen maken en al ander bedrijf welke de Commissie voor de belangen hunner administratie noodzakelijk oordeeld.

#### **Art. 3**

In het doen geven van onderwijs aan behoeftigen kinderen in het lezen schrijven cijfferen het spinnen breijen naaijen of te eenig ander bedrijf van landbouw of huishoudkundig belang.

#### **Art. 4**

In het verzorgen van zieken en kraamvrouwen door hun voor niets door een geneesheer te doen behandelen de nodige medicamenten kleding en legging te verschaffen ja zelfs des noods deze en genee versterkende middelen en geld te doen uitdeelen.

**Art. 5**

In het aanmoedigen der vaccine hetwelk door de daartoe bestemde Doctor of Chirurgijn om niets zal worden verrigt bovendien zal men zelfs aan de kinderen der bedeeden welke alzoo gevaccineerd zullen worden, eene gratificatie of douceur uitreiken van eene drie gulden of iets ter waarde van dien.

**Art. 6**

In het ondersteunen met geld aan kraamvrouwen zoo als bepaald is bij art. 4 en aan zoodanige huisgezinnen welke buiten hunne schuld het zij door ziekten brand sterven van vee als anderzints in ongelukkige en behoeftigen omstandigheden gekomen zijn en zich schamende hunnen armoede te doen kennen door een tijdige hulp tot vorige welstand kunnen terug gebragt worden / en aan de zulken welke door hooge jaren of te door zwaare famillien niet in staat zijn om hun onderhoud te verdienen doch moet in 't algemeen in de uitdeeling van geld met veel omzichtigheid te werk gaan worden daar de ondervinding geleerd heeft hier dikwijls zeer groote misbruiken uit voortvloeien.

**Art. 7**

Daar zomwijlen de bij het vorige artikel bepaalden te verleenen onderstand aanmerkelijk zal moeten wezen zoo zal ons vooraf daarom trend een voordragt worden aangeboden met opgave der benodigde somden aart der behoefte en de toestand der kas, ten einde ons goedvinden te bekomen ter ondersteuning van zodanige ongelukkige en zal de Commissie intusschen door gewoone bedelingen in hunnen eerste behoefte voorzien.

**Art. 8**

Zoo onverhoopt door groote duurte zwaare koude besmettelijke ziekten Brand Sterven van vee als anderzints het getal der ongelukkigen vermeerderde en de in het jaar gegevene somme gelds niet toereikende mogt zijn ter ondersteuning der behoeftigen zal ons door de Commissie met aangeving der oorzaak rapport worden ingezonden ten einde naar omstandigheid hier in zoo veel mogelijk te voorzien.

**2de Hoofdstuk****Art. 1**

Het fonds welke wij ten voorsz einde hebben bestemd zal blijven onder administratie van een Commissie van vijf personen voor elke gemeente dewelke daarvoor verantwoordelijk zijn ten einde het zelve te besteden overeenkomstig de oogmerken en bedoelingen bij de Instructie voorschreven.

**Art. 2**

Voor de Gemeente van Baarn benoemen wij als leden van de Commissie

	( T. Pen (schout)
	( G.T. Elias
de Heeren	( P.C. de Roth
	( L.L.H. Gaukes (predikant)
	( W. van der Worp (pastoor)

Voor die van Soest

de Heeren

- ( G. Stein van Hensbroek (schout)
- ( A. Peitama
- ( T.P. Offerman
- ( P. Altendoorn l'Allemand (predikant)
- ( J.M. Dashorst (pastoor)

*Voor de Gemeente van BAARN benoemen wy als leden  
van de Commissie.*

de Heeren. { *J. P. Penx schout.*  
*G. F. Elias.*  
*J. B. C. de Roth*  
*L. L. H. Gaukes Predikant.*  
*W. van der Woys Pastoor.*

*Voor die van Soest.*  
de Heeren { *G. Stein van Hensbroek. /schout/*  
*A. Peitama*  
*T. P. Offerman*  
*P. Altendoorn l'Allemand /predikant/*  
*J. M. Dashorst. /pastoor/*

#### Art. 3

Aan de Commissie van Baarn zal tegen behoorlijke garantie voor de loop van een jaar worden terhand gesteld de somma van vijftienhondert Guldens en aan de Commissie van Soest tot hetzelfde einde de somma van Tweeduizend vijfhondert guldens.

#### Art. 4

De Commissien zullen zich dadelijk onledig houden met het zamenstellen van een Reglement van hunne huishoudelijke en administrative werkzaamheden en zulks ons ter goedkeuring aanbieden.

#### Art. 5

Alzoo het nogthans geenzints onze intentie is dat dit fonds immer zal vermengt worden met de diaconie of armen kassen veel min dat degeene welke thans uit die kassen onderstand genieten of bedeed worden alleen ten lasten van dit fonds komen maar wij veel eer vertrouwen dat die gewoone bedeedingen door de armbesturen uit hunnen kassen steeds met dezelfde ijver en naauwkeurigheid zullen worden voortgezet zijnde eigenlijk ons oogmerk wel ook om het lot van de bedeed wordende armen door de uitreiking van benodigdheden te verbeteren doch voornaamentlijk om arbeidzaam-

heid en vlijt onder de behoeftige volks klasse aan te kweken door hun zoodanig werk te verschaffen als hunne omstandigheden en krachten toelaten en die geene van dezelve welke ondanks dit alles door onvoorziene ongelukken lichaamsgebreken ziekten zwaare huishoudens vergevorderde jaren in hunne pogingen te leur gesteld worden in tijde door gepaste onderstand tegemoet te komen ten einde altoos nog te trachten hun boven de eigentlijke bedeed wordende armenstand te verheffen.

#### art. 6

Alhoewel deze inrichting alzo geheel afgescheiden blijft van de verschillende armbesturen in deze gemeentens en dus deze hunne gewoone bedelingen als tot dusverre heeft plaats gehad behoren voorttegaan en wij willen dat zonder aanzien van het welke godsdienstige gezindheden behoren de waarlijk noodlijdende worden te hulp gekomen zoo wordt de Commissie aanbevolen om zich met de verschillende armbesturen in zoodanig verband te stellen dat zij instaat gesteld worden om door verkrijging van goede berichten de waarlijke armen en deugdzaame ongelukkige van de Luije en slechte bedelaar te leeren kenne en onderscheiden en dus het voorname doel van deze onze instelling de armoede te weren welvaart en deugd te bevorderen worde bereikt.

#### Art. 7

Elke Commissie zal zich te zamen of wel bij deputatien uit hun midden zoo dikwijls begeven in de woningen der door hun bedeed wordende personen zich van der zelve huishouding werkzaamheden mits gaders van het behoorlijk gebruik der ontvangengoederen en levensmiddelen verzekeren en zien of er nog een of ander middel voor handen blijft om den ongelukkigen te hulp te komen.

#### Art. 8

De Commissien van Baarn en Soest zullen wederkerig elkander de gevraagde illucidatien geven en alhoewel elk afzonderlijk werkzaam zijnde zoo veel mogelijk op een gelijken voet hunne administratie houden en zich al het geene mede deelen wat zij vermeenen tot het algemeene nut kan bijdragen.

#### Art. 9

Wij verwachten van de Commissien alle drie maanden verslag van hunne verrigtingen en jaarlijks een algemeene rekening van ontvangst en uitgaven terwijl alle deze stukken gelijkmede alle buiten gewone Rapporten, voordragten, aanvragen etc aan den Colonel Ducaijlar zullen worden ingezonden die daar op ons goedvinden zal inwinnen en de Commissien onze besluiten zal bekend maken.

#### Art. 10

Indien de Commissie het onderling on eens mogt zijn over het regt verstand van eenig artikel dezer instructie of te over eenig ander punt zal het different aan ons ingezonden en beslist worden. Alzo wij aan ons de opperdirectie van deze inrichting reserveeren zoo behouden wij aan ons om deze algemeene Instructie en nadere bepalingen zodanig te alteseren en te ampliceren als wij in het vervolg zullen vermeenen te behooren terwijl wij overtuigd houden dat elk der benoemde leden onze weldadige bedoeling regt zult doen wedervaren en alzo krachtdadig zullen mede werken ter bereiking van het ons voorgestelde doel en in deze hunne benoeming een blijk zullen vinden van onze welwillendheid en vertrouwen op hunne maatschappelijke

deugden en alzoo met ijver en trouw werkzaam zullen wezen ter uitbreiding van het geluk en welvaart in deze Gemeentens.

Gegeven in het Paleis te Soestdijk den zestien den  
juniij dezses jaar 1818  
Anna Pawlowna Grootvorstin van Rusland Princesse  
van Oranje

*Gegeven in het Paleis te Soestdijk den Zes.  
Atten den juniij dezses jaars 1818  
[handg.] Anna Pawlowna Grootvorstin  
van Rusland Princesse van Oranje.*



foto Prentencabinet

Anna Paulowna,  
grootvorstin van Rusland

